

REISINGER ATTILA

A Vashíd

1.

A rajkai Vashídról akkor hallottam először, amikor azon a régi húsvétvasárnapon Gyula bácsi hintójával kimentünk a Mosoni-Dunához. Még csak harmadikos voltam akkor, de jól emlékszem erre a napra, mert az egész úton az én kezemben volt a gyeplő, és ezt soha nem fogom elfelejteni.

A hintó meg a két szép kanca valójában az állami gazdaságé volt, de már olyan régen hajtotta a fogatot az öreg, hogy mindenki csak „Gyula bácsi hintója”-nak nevezte. Gyula bácsi a nagymamámnak és Cser sógor feleségének, Nani néninek volt a testvére. Márialigeten lakott, és az volt a dolga, hogy karbantartsa a hintót, tisztességgel ellássa a két lovat, és mindig készenlétben álljon arra az esetre, ha valakinek sürgős útja volna a vasútállomásra, vagy orvoshoz akar na menni Hegyeshalomra. Néha magát Fritz doktort is elvitte a betegeihez. Abban az időben még nem jártak autóbuszok ezen a vidéken, és bizony sokszor megtette a hintó a falvak közötti utat. Még most is sokan emlékeznek arra a fehérlovas fogatra, pedig a lovak nem is fehérnek voltak, hanem szürkék.

Gyula bácsi magyarázta nekem, hogy az a két kanca nem fehérnek született. A két csikó születéskor olyan színű volt, mint a csillagtalán égbolt; ahogy teltek a hónapok, szörük egyre világosabb lett.

– Erős arab vér van bennük – magyarázta az öreg.
– Az arab fajta ilyen. Ne feledd, fiam, a fehér ló fehérnek születik, de szürke nem születik, hanem lesz.

2.

Elhittem neki, mert tudtam, senki nem ért úgy a lovakhoz, mint ő. Még a szabadidejét is közöttük töltötte. Ha már nem volt semmi tennivalója a lovak körül, akkor is ott álldogált az istálló ajtajában, és nézte, hogyan ropogtatják a kancák a jászolrácsba rakott szalmát.

Azon a húsvétvasárnapon csak azért fogott be, hogy jártassa a lovakat. Azt mondta, hogy a paták dobogásából tudta: a két szürkének mehetnékje van. Először eljött Hegyeshalomra, hogy a nagyanyámmal beszélgessen egy kicsit, de nem maradt sokáig, mert még Cseréket is meg akarta látogatni Rajkán. Azt mondta, én is vele mehetek, ha akarok.

Persze, hogy velem mentem, hiszen tudtam, hogy

a falvak közötti kavicsos úton hajthatom majd a lovakat. Abban is biztos voltam, hogy Cser sógor is elkéri majd a hintót, mert ő is szerette hajtani a két szürkét.

És igazam lett. Amint meglátta Cser sógor a ház előtt álló fogatot, már ment is a kúthoz. Sógor bácsi mindig tartott a háznál egy-két üveg koppánymonostori fehér bort, amit Benkőéktől vásárolt. A palackokat a kútba lógatva hűtötte.

Szóval, ahogy mondom, Cser sógor felhúzott egy borosflaskót a vödör mellől, és a párapettyes üveggel mindjárt meg is kínálta Gyula bácsit. Egy pohárral még együtt ittak mindenki egészségére, aztán intett a fejével, hogy mehetünk.

De nem indultunk azonnal. Sógor bácsi megadta a módját, ha hintóra ült. Először is a sapkáját kalapra cserélte, majd felhúzta a keményszárú csizmáját.

3.

– Ilyen parádés hintót nem illik bakancsban hajtani – mondta, miközben körbejárta a fogatot. Itt-ott igazított a szerszámon, meghúzott egy-két csatot, aztán kivette tartójából a piros bojtos ostort, és a hintó mögött megsuhogtatta, hogy hallja a hangját. Egyébként menet közben nem nyúlt hozzá. Mindig csak a gyeplővel vagy szóval biztatta a lovakat, és azok szót fogadtak neki. Gyula bácsi egyszer azt mondta, hogy Cser sógor a lovak nyelvén is ért. Lehet, hogy volt ebben igazság, mert amikor mellette ültem, hallottam, hogy menet közben is beszél hozzájuk.

Már említettem, hogy máskor is szekereztem Cser sógorral, de akkor mindig Márialiget felé mentünk. Sógor bácsi szívesen hajtott a kavicsozott utakon. Elmentünk Zichy-puszta mellett, megkerültük a Felső-Nádert, és a járfalusi kanális mentén jöttünk vissza a Hegyeshalom felé vezető útig.

De akkor, húsvétvasárnap Dunakiliti felé fordítottuk a rudat. Persze, az öreg errefelé is ismerte a hártát. Amint kiértünk a házak közül, kezembe adta a gyeplőt, azután magyarázni kezdte, hogy melyik táblába mi van vetve. Még azt is tudta, melyik földnek ki volt a tulajdonosa a háború előtt, és ki vadászott abban az erdőben, amelyik mellett elmentünk.

A diófákkal szegett úton szinte magától gurult a hintó. Itt már jóval messzebbre lehetett látni, mint a morotva mellett. Kitérült előttünk a napfényes tér, és a szántók fölött rövid ideig még Bezenye templomának tornyát is láttuk.

Hamar elértük a Mosoni-Dunát, amit galériaerdő övezett.

4.

Cser sógor itt átvette a gyeplőt, lehajtott az útról, és a szántó sarkán zöldellő gyepfolton megállította a lovakat.

– Nem megyünk át a hídon! – mondta, miközben úgy igazított a szerszámon, hogy a lovak rúd mellett is tudjanak legelni. Csak, mikor visszagyalogoltunk az útra, akkor láttam, milyen keskeny híd ível át a folyón. Sógor bácsi megállt a híd közepén, és tünődve nézte a vizet.

Innen el lehetett látni a kanyarulatig, ahol a szűk medrű folyó Dunakiliti felé fordult. A partot sűrű bozót nötte be, elszórtan hatalmas nyárfák, ferde törzsű fűzek, amelyek ágait a vízbe mártották. A part menti iszapot vadnyomok pettyezték. Nem messze a hídtól, egy gyepes kis tisztáson régi tűzrakás helye feketéllett, amihez horgászok gyúrta keskeny ösvény vezetett. Kihaltak látszott a környék, úgy tűnt, mintha rajtunk kívül nem lenne más élőlény a környéken, de akkor észrevettem, hogy egy pézsmapocok, fejét felemelve, úszni kezdett a túlsó part felé. Amint eltűnt a vízre hajló ágak között, egy szürke gémet pillantottam meg. Hatalmas, odvas fűz árnyékából lépett elő, oldalra fordított fejjel felnézett a hídra, azután szárnyának lomha mozdulataival felemelkedett, a kanyar felé fordult, miközben hosszú lábáról vízcseppek hullottak a feketén tükröződő folyóba.

Cser sógor a környékről kezdett mesélni. Elmagyarázta, merre van Kiliti, merre Bezenye. Beszült az ártéri erdőkről is. Elmondta, milyen nehezen hozták át a keskeny hídon a kitermelt fát.

– Miért építettek ilyen keskeny hidat, sógor bácsi? – kérdeztem. Még sehol sem láttam ilyet.

Cser sógor nem válaszolt azonnal.

5.

A vizet nézte, melyre éppen akkor szállt le egy réce. A sodrás levitte egy darabon, de azután a csendes vízben visszaúszott a nádashoz. Cser sógor megvárta, amíg a madár eltűnik a nád között, aztán mesélni kezdett.

– Tíz évvel ezelőtt még nem ilyen híd állt itt – mondta. – Épp tíz éve, hogy nincs meg az a híd, amit a rajkaiak csak Vashídnak hívtak. Valamikor egy szép, magas, vasrácsos híd ívelte itt át a folyót; olyan, amilyet Halászinál most is láthatsz. Ott van még a két pillér – mutatott arra a két bástyaszerű betonfalra, melyek között a hullámok bukdácsoltak. – Az a két, bozóttal benőtt domb, amelyek a pillérekhez támasz-

kodnak, azok voltak a feljárórámpák. Ott álltam az úton, nem messze a hídtól, amikor a németek felrobbantották.

Először el sem akartam hinni, amit mondott, de azután elmagyarázta, hogyan történt. Mindenre pontosan emlékezett. Amíg beszélt, egyfolytában a két régi pillért nézte. Mintha a mohafoltos falakról olvasna volna a történetet. Még akkor sem vette le róluk a tekintetét, amikor rágyújtott. Rá sem pillantott a kezére, mindent az ujjaira bízott.

Égett szélű pipája eltűnt a macskabőr dohányzacskóban. Mutatóujjával benyomta a durván vágott dohánnyt, azután ugyanolyan gépiesen tette a dohányra az égő gyufaszálat. A füst némán lobbant az arca elé. Sógor bácsi nem szörcsögött, nem pöfékelt. Némán nézte, ahogy a füst eloszlik. Akkor már mélyebben állt a Nap, a fákkal szegélyezett vízen megjelent valami furcsa homály. Lehet, hogy a hosszú árnyékok tették, de a délutáni csönd akkor még mélyebbnek tűnt.

6.

– Emlékszem rá... Az utolsó háborús húsvét előtt történt, kedden, mert húsvéthétfőn már itt voltak az oroszok. Igen. Akkor rendeltek három fogatot a Vashídhöz, hogy segítsük a Dunakiliti felől érkező menekültek átkelését. A németek Hegyeshalomból jöttek át Rajkára, hogy felrobbantsák a hidat. Amikor a szekerekkel a folyóhoz értünk, ott állt a rámpa mellett egy fagázüzemű teherautó, meg két oldalkocsis motorkerékpár. Akkor már feldrótózták a hossztartó gerendákra a robbanóanyagot. Úgy nézett ki, mintha zsírpapírba csomagolt téglákat raktak volna a vasakra. – Sógor bácsi megszívta a pipát, azután folytatta: – Nekünk az volt a dolgunk, hogy a lovakkal segítsük felhúzni a menekülők szekereit. Sokan jöttek Dunakiliti felől. Mindenki az oroszok elől menekült. De nemcsak a Szigetközből jöttek, voltak közöttük mosonmagyaróváriak, de még felvidékiek is. Főleg nők és gyerekek menekültek a front elől, mert a férfiak nagy része még a harctéren volt. Sokan érkeztek biciklin, vagy gyalog, pajtáskocsin húzva a cókmozót. A kiskocsikat nekünk kellett a hídra húzni, azután a lovakkal a megrakott szekereket segítettük fel a rámpára. Néhány kocsit elé tehenet fogtak be, mert nem volt más. Nekik is segíteni kellett. Igen... Még most is előttem van, ahogy küszködött az a sok ember, hogy átjusson a Vashídon. Persze, lefelé menni sem volt gyerekjáték. Rudakat dugtunk

a kocsi kerekeinek küllői közé, azzal fékeztük, nehogy lerohanjon a túloldalon. És amikor elfogytak a híd előtt várakozók, egy Klein nevű tizedes – jól emlékszem rá: magas vékony fiatalember volt – oldalkocsis motorkerékpárjával elment egy darabon Dunakiliti felé, hogy megnézze, nincs-e elkésett menekülő.

7.

– Csak azután robbantották fel a hidat, amikor visszajött, és jelentette az őrmesternek, hogy az út üres. Mi, fogatosok akkor már az úton álltunk, de azért láttam a villanást. Amikor elszállt a por meg a fekete füst, a híd megnyeklett középen, és lassan a folyóba rogyott. Szándékosan csinálták így. A németek azt akarták elérni, hogy a roncsok eltávolítása nélkül ne lehessen új hidat építeni a két pillér közé. Látod, a mai napig nem épült új híd!

Cser sógor a korláthoz kocogtatta a már kihült pipát, majd újra megtönte. Most sem nézett a kezére, a kérges ujjak maguktól is tudták a dolgukat. Amikor újra füst lobbant az arca előtt, az öreg kivette szájából a pipát, és a régi híd felé mutatott.

– Aztán két héttel a robbantás után megint ide-rendeltek bennünket. Ez már az orosz megszállás alatt történt. Nekem egy rozszant ladikot kellett a híd-roncsokhoz fuvarozni. A nyolc volt volksbundistát meg azért küldték utánam, hogy kiszedjék a roncsokon fennakadt uszadékot. Azt mondták, a sok uszadék visszaduzzasztja a folyót. De nem mondtak igazat. Amikor a vízhez értünk, láttuk, hogy alig van hordalék a vízből kiálló vasrácsra. Nem ezért küldtek ide bennünket. Azt a hat, vízbe fulladt csallóközi asszonyt kellett partra vinni, akik az orosz katonák elöl ugrottak a folyóba. Igen, nem volt ott más uszadék, csak az a hat vízbe fulladt asszony.

Cser sógor elhallgatott. Merev arccal nézte a régi pilléreket. A kiálló betonarabok között mintha felgyorsult volna a folyó.

8.

A fürge hullámok fölött szivárványos legyezővé emelkedett a pára. Néztük, ahogy felszáll és ellebeg a magas betonfal árnyékában. Nagyon szomorú volt sógor bácsi hangja, amikor megszólalt.

– A csallóközi menekülteknek sikerült átkelni a Dunán. Már azt hitték, hogy a front mögött biztonságban vannak. De a Mosoni-Dunán csak a zsilipnél lehetett átjönni, hisz minden híd fel volt robbantva. Itt várták

Dudás Sándor: Zrínyi Miklós
(fotó: Oláh Katalin)

őket a ruszók. Ez tíz nappal azután történt, hogy ezt a hidat felrobbantották. Sőt volt, amikor a zsiliphez értek. Az oroszok zseblámpákkal világították meg őket. A fiatal nők sárral kenték be az arcukat, de az sem segített. Az öregeket, a férfiakat meg a gyerekeket a ruszók elkergették a falu felé, de a hat fiatalasszonyt visszatarították. Amikor látták, hogy nem menekülhetnek, mind a hat a folyóba vetette magát. Amikor itt, a hídroncsra fennakadva megtaláltuk őket, már négy napja voltak a vízben. Hiába volt ázott, iszapos a ruhájuk, a hajuk, a folyó lemosta arcukról a sarat, így azok olyan fehérek voltak, mint a lenvászon.

A Nap már alacsonyan járt, a part menti hatalmas fák árnyéka átérte a folyót, de a levegő nem hült le. Megkérdeztem sógor bácsit, hogy miért ugrottak az asszonyok a folyóba, de nem magyarázta meg. Csak állt mereven, és nézte a Vashíd pilléreit, ahol megtörttek a hullámok, és magasra szállt a pára. Amikor megszólalt, olyan halkán ejtette ki a szavakat, mintha csak magának mondaná.

– Megöregedtem. Tíz évet voltam katona, de ha meglátom ezt a hidat, úgy érzem, mintha egész életemet a háborúban töltöttem volna.